

ALFÖLDI IMRE

Tejfoggal kőbe (27.)

Regényes önéletrajzi krónika apámról s magamról

Az 1924-ben Nagyváradon született krónikáiró annak a Mozog Nagy Imrének a fia, akinek önéletírását Jár a baka, jár címmel közöltük folyóiratunk 2016–17-beli számaiban. Az Alföldi Imre írói álnevet használó ifjabbik Nagy Imre emlékiratai édesapja hagyatékával együtt kerültek hozzánk. A vaskos gépiratkötég élére szerzőnk a következő, sokat sejtető megjegyzést fűzte: „Egy hegedűművésznek készülő, de végül is középszerű írásipari dolgozóvá kisiklott váradi fiatalember emlékeiből.” A gyermek- és ifjúkorát, tanulóéveit Váradon töltő fiatalember ígéretesnek tűnő zenei pályafutását a második világháború végén – leventeként – a frontra kerülés, majd a hadifogság pokla törte meg. Kalandos úton hazavergődve, mintegy pótcselekvésként állt be „írásiipari dolgozó”-nak. Újságíróként előbb szülővárosában tevékenykedett, majd Budapestre költözve különböző lapok, illetve a Rádiókabaré munkatársa lett. Krimiszerzőként öt kötete jelent meg, részint a Népszava kiadásában. Önéletírásának sorozatban közlendő részleteit a születésétől 1947-ig terjedő időszakból válogatjuk, az alábbi epizód 1933–34 fordulóján játszódik.

Hadd írjam le a Ferenc utcai házból való átköltözésem különös módját, valamint a Temető utcai első hónapok, a Fazekasék konyhájában eltöltött idő alatt átélt izgalmas eseményeket.

Mikor mind elhordták körülém a Ferenc utcai hálószoza bútortzatát, egy ágyat ott kellett hagyni a helyén a kiürülő házban, mert költözködés közben lázas beteg lettem, ágy-nak estem, emlékezetem szerint valami nyári hasmenés, bélfertőzés kapott el. Bár nem voltam már egészen kicsike gyerek, ahhoz azért mégse elég nagy, hogy amíg szüleim a bútorszállító kocsival fölkapaszkodnak a Béke utcai dombon, aztán balra fordulva, a temető felé, odaállnak a Temető utca 57. és 59. elé, hogy a rakomány felét a már készülő házunk szuterénjébe zsúfolják össze, más részeit pedig a Fazekasék számunkra kiürített konyhájába, ahol jó pár

hónapig Anyuval, Zolival hármásban élni-lakni fogunk, mint valami kibombázott menekültek, szóval addig egyedül hagyjanak az elhagyott Ferenc utcai házban. Szüleim megkérték a tőlünk pár háznyira lakó Pákozdi bácsiék nagyocská, nálam pár évvel idősebb, Klári nevű leányát, hogy amíg a bútorszállító szekér odajár, az ágyamhoz húzott egyetlen székre telepedjen le, és viselje gondomat.

Előttem a kép: a kiürített szoba, az újrafestett falon is látszik a leszedett falióra, valamint a képek nyoma, a Csatáry-házra néző két kicsi ablakon át beárad a Ferenc utca felől a kora délelőtti nap fénye, és a szép, szőke hajú Klárika bolondozik nekem, hogy teljék az idő, míg értem jönnek. Illetve csak az ágyért és a szé-kért. Mert, tekintettel lázas voltom-ra, az én átszállításomat az udvarbéli Horváth bácsival, a már többször említett cipésszel tárgyalták meg szüleim: ő fog talicskán eltolni a Ferenc utcából a Temető utcai épülő házig.

Így is volt! Pokrócokkal kibélelte Anyu a talicska ládarészét, fejemhez kispárna, láztól didergő testemre takaró került, aztán Horváth bácsi beemelt kopott, nyikorgó talicskájá-

ba, mint egy zsákot, fölemelte a járgány két nyelét, és jobbra-balra imbolyogva – néhány pohár borral erősítette magát – végigtolt a Temető utca közepétől a Béke utcáig, föl a dombon, balra el a Fazekasék háza elé, szemközt a Temető falával. Akik láttak, megcsudáltak vagy kiröhögtek.

– Olyan nagy úr ez a fiú – szokta később édesanyám mesélni –, hogy még ideköltözésünkör is hintón érkezett a Temető utcába.

Hasmenésem napok múltán sem akart abbamaradni, s mivel Szőke doktor szabadságra utazott, kénytelenek voltunk a Szaniszló utca végén lakó Klein doktort kihívni a Fazekas-konyhába, hogy megnézzen és írjon fel valami orvosságot. Ő először is kiadós hashajtót írt elő, mégpedig ricinusolajjal. Anyu mondta, hogy azt nem fogja bevenni ez a kölyök, mert olyan kényes, hogy kihányja. Klein doktor akkor azt ajánlotta az anyámnak, hogy vegyítse a ricinust feketekávéval. Az ugyanis elveszi az olaj ízét, könnyebb úgy lenyelni. Fazekas néni rögtön mondta is, van egy bögre feketekávéja, szívesen átadja. Mi nem ittunk akkoriban feketekávé, ők rendszeresen.

Klein doktor elment, anyu és Fazekas néni megmelegítette a kávé, ráöntötték a nyúlós ricinusolajra, aztán áthívták apát az épülő ház udvaráról, ahol valamit rakosgatott, hogy diktálja belém. Az erőszak az ő reszortja volt.

Bőgtem, mint a malac, amelyiket ölni akarnak, már a tudattól is öklendeztem, hogy azt a keveréket nekem le kell nyelnem. A ricinusról előző betegségem idejéből már voltak emlékeim, a feketekávé pedig kifejezetten utáltam. Pedig meg is cukrozták. Apám azért valahogy belém szusszantotta. Mi volt az eredmény?

Nem csak az, amire olvasóm itt gondol, mert az természetes. Hanem a kávé ízének emléke összekeveredett a ricinuséval, mitől is később, ha vendégségben, legénykoromban udvarlás közben, leányos háznál feketekávé kellett innom, rögtön a szájamban éreztem a ricinus ízét. De a hatását is, amiért a ricinust annak idején a gyomorrontásos betegekkel itatni volt szokás. Oda fajult a dolog, hogy ha csak darálták valahol a kávé, szájamat előntötte a ricinusolaj íze, és fut-

nom kellett. Úgy szégyelltem magamat emiatt tizennyolc-húsz éves fiatalemberként! Ricinus-komplexumomból a házasságomban gyógyultam ki, már itt Pesten. Feleségemék nagy kávéivók voltak, és annyit kínáltak, annyiszor próbálkoztam vele, míg fokozatosan levált róla a ricinus íze, végleg elfelejtődött, a kávéivás pedig a szenvedélyemmé vált.

Az előzőekben apám korabeli följegyzéseiből idéztem, most bátyám leveleiből másolok ide néhány mondatot, amelyet kérésemre írt, 1966. január másodikán, emlékezve Temető utcai fészekrakásunkra.

„...A Ferenc utcába 1923-ban költöztünk. A Temető utcai ház telkét pedig 1929 őszén vettük részletre, és 1933-ban kezdtük építeni, 1938-39-re lett készen teljesen: ablak, konyha, külső vakolás, villany stb. Nem tudom, emlékszel-e rá, hogy évekig csak az egyik szoba (a belső) volt lakható, a külső szobában se vakolás, se padló, sőt, mivel fel sem volt töltve, az előszobaajtótól a belső szoba küszöbéig fosznideszka vezetett, és afölött balanszíroztuk be magunkat a szobába. Ennek bizonyára döntő szerepe volt egyensúlyérzékünk fejlődésében. Az udvar felőli részen az ablakok élükre rakott téglákkal voltak ideiglenesen befalazva, csak a konyhaablakba került egy kis ócska ablakszem, hogy legyen némi világosság. Az előszoba, a konyha be sem volt vakolva, és a vasbetonon jártunk, mert a mozaiklapokat is csak évek múlva rakták le Pákozdi bácsi

szakszerű munkájával. Villany, víz, külső vakolás, csatorna is csak a későbbi években lett. Ezekhez már én is mint kereső fél járultam hozzá, Apa szerint az épület összértékének 5 százalékával...” Így emlékezett Zoltán. Szövegét apró képző-, rag- stb. javításokkal idézem, mert testvérbátyám kiváló stílusérzékkel megáldott magyartanár volt ugyan, de ha sietve kellett levelet írnia, kicsinek nem nézett oda. Iróniáját igazolja az „egyensúlyérzékre” utaló mondata.

Fazekasék konyhájáról még el kell mondanom, hogy nem arról a manapság szokásos másfél-szer két-három méteres konyhaüregről volt szó, ez olyan háromszor öt méteres helyiség volt, amelybe összezsúfolva ugyan, de befért két ágy, szekrények, asztal, hokedlik s egyebek.

Már ekkor volt egy szép, nagy, nőtény farkaskutyánk, Lupu. Fazekaséknak is volt, és a másik szomszédunknak, Parraghéknak is. Az építkezés előtt s alatt hosszú láncra kötve őrizte az odahordott építőanyagot és más mozdítható értékeket. Az udvari rész már be volt kerítve, az utca felé is, a kert felé is. Éjszakára elengedte őt Apu, és Lupu vad ugatással rémisztett el mindenkit, aki csak bámészkodni megállt az építkezés közelében. Éjszaka együtt ugatott két szomszédjával. Leginkább Parraghék Hektor nevű hatalmas házőrzőjével szeretett duettezni, mert az hím volt, és még a drótkerítésen át is megkísérelte Lupuval a szerelmeskedést. Apa nagy bánatára Lupu vemhes lett, az udvarlói vagy ő maga kivájták a drótkerítés alját, s éjszaka otthagya az őrhelyét a kellemesebb szórakozás érde-

kében. Mikor aztán megszülte kis-kutyáit, engem annyira meghatott a kis kutyulik játékossága, hogy amikor az elsőnek a szeme kinyílt, „szonettet” írtam a nagy eseményről. Ennek első sora így hangzott: „Kinyílt a szemed, ó, kutyám!”

Művemet Apu közömbös bölintással nyugtázta, de a mindig jókedvű, hirtelen kacagású Fazekasék alaposan nevettek, amikor felolvastam nekik. Fazekas bácsi idősebb lánya, aki tanítónő volt, azóta is mulat, ha fölidézzük korai költői művem első sorát. Nekem az ő tetszett belőle nagyon, a bicegő rímeken kívül ezt éreztem benne igazán költőinek. „Kinyílt a szemed, ó, kutyám! / látni fogsz te is, úgy biz ám! / Őrizd a házat, míg csak élsz, / sose riasszon meg a félsz.”

A többire, olvasóim szerencséjére, nem emlékszem.

(Folytatjuk)

*A szöveget gondozza és szerkeszti:
SZÜCS LÁSZLÓ*